

De blå områder i den Lokale Trepert for Mariager Fjord: Områder, som tilbageholder 40 pct. eller mindre af den tilførte kvælstofgødning.
KORT: URLAND

Strategisk planlægning kan forene store landskaber og små lokalsamfund

Når 10 procent af Danmarks areal skal omlægges for at stoppe forureningen, opstår en mulighed og et vigtigt spørgsmål: Hvordan kan flere bundlinjer løftes og på én gang skabe sammenhæng mellem store landskaber og små lokalsamfund?

Af Lærke Sibylline Kyed, rådgiver, cand.tech.soc., og Helga Grønnegaard, partner, cand.scient., Kulturgeografi

Strategien for merværdier i oplandet til Mariager Fjord forsøger at skitsere vejen; fra de store landskabstræk til de landsbyer, som rummer boliger, fællesskaber og fødevarerproducenter. Ved at se på tværs af samfundsbehov og landdistrikternes mange-sidede funktioner kan en strategisk-fysisk plan anviser vedkommende løsninger på flere af tidens store udfordringer.

En fjord under pres kræver nye greb i landskabet
Med udmunding i Kattegat ligger Mariager Fjord mellem lyngbakker og skovbeklædte skrænter. Men fjorden er også et af de mest gødningsbelastede kystvande.

Derfor står Mariagerfjord Kommune med en stor opgave. Ud over at skulle udtage lavtliggende landbrugsjord og ådale til natur skal den Lokale Trepert i Mariager Fjord omlægge 23 procent af de højtliggende marker omkring inderfjorden, som i dag anvendes til intensiv landbrugsproduktion.

Villestrup Ådal viser landskabets skjulte potentialer
På det statslige retentionskort vises jorde med en høj udledning af kvælstofgødning til kystvande som "blå plamager". Men flere faktorer end kvælstofudledning skal i spil for at sikre en samfundsøkonomisk fornuftig omlægning. Det er området

omkring Villestrup Ådal et godt eksempel på. Her udvaskes gødning let på de højtliggende marker. Men der er også store landskabelige forskelle indeholdt i området.

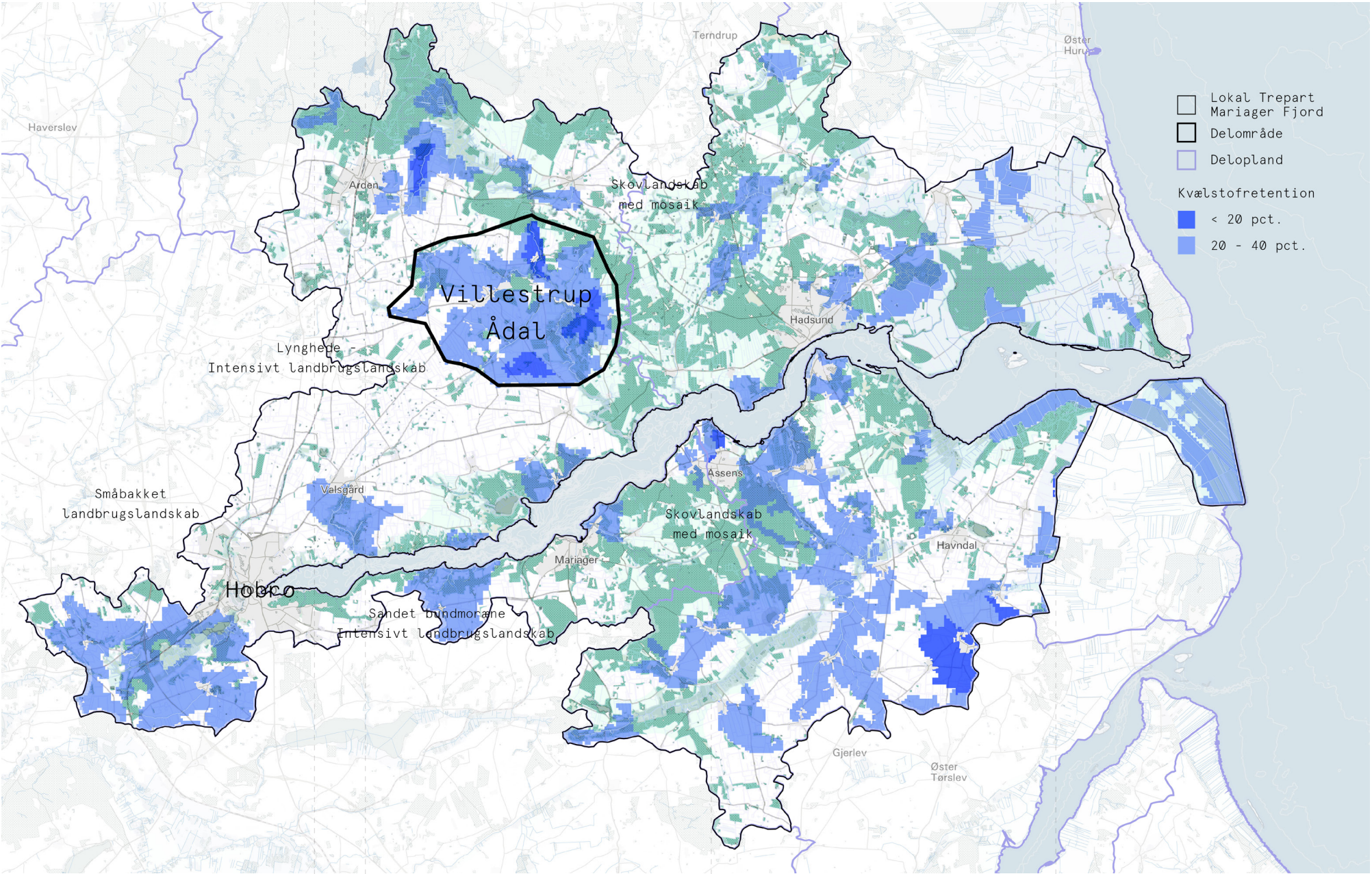
Fra hede og skov til intensivt landbrugslandskab
Området omkring Villestrup Ådal har tidligere været lynghede mod vest og et småbakket landskab med skove og søer mod øst. De to landskabstyper mødes i ådalen, som skærer igennem området. I dag fremstår landskabet som et intensivt landbrugslandskab mod vest. Det småbakkede skovlandskab mod øst er reduceret til mindre plantagestykker. Midt

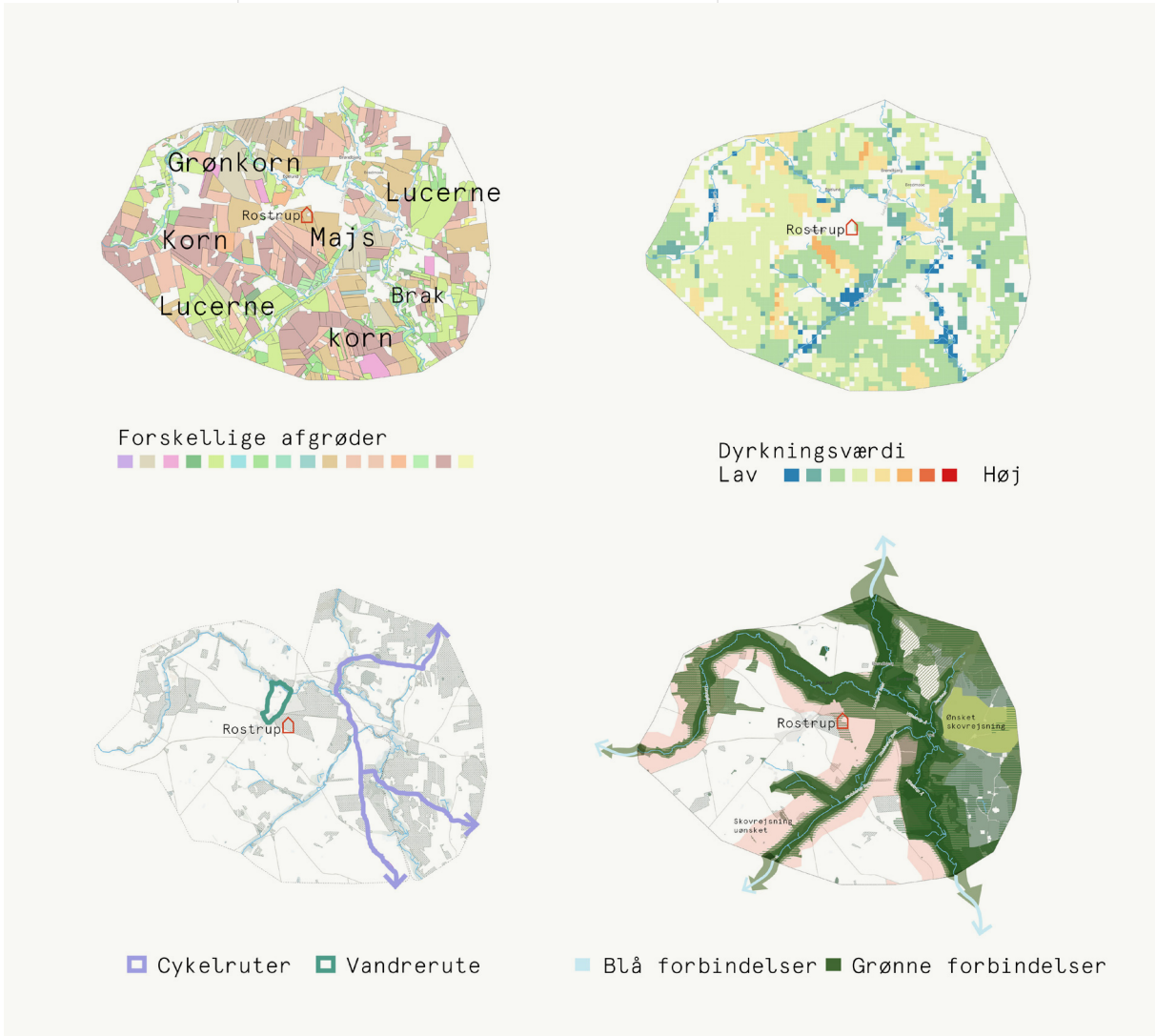
i området ligger landsbyen Rostrup som en isoleret ø i et hav af marker trods nærheden til ådalen.

Nye naturarealer kan styrke landsbyer og lokale erhverv
Ved at udtage landbrugsjord kan områdets landskaber genskabes og bidrage til sammenhængende natur fra Mariager Fjord i syd til Rold Skov i nord. Nye naturarealer vil samtidig gøre landsbyer som Rostrup attraktive at bo i, hvis der etableres adgang med stier. Planlægning for friluftsliv kan understøtte nye salg af lokale fødevarer og oplevelser. Det kan bidrage til at skabe en tættere forbundethed mellem landmænd og øvrige beboere

i det lokale landskab. På den måde kan omlægning af landbrugsjord skabe bosætningskvaliteter for Rostrup, bidrage til de nationale mål for biodiversitet og nye naturområder, samtidig med at forureningen af Mariager Fjord bremses.

Lodsejernes incitamenter varierer i landskabet
Der vil være betydelig forskel i lodsejerincitamenter for omlægning af landbrugsjord, afhængigt af om markerne er store og intensivt dyrkede i et jævnt og regulært tidligere hedelandskab, eller om markerne er små og irregulære og ligger i et uroligt, småbakket landskab med mange plantageområder.

Villestrup Ådal: I de blå områder kan der være landsbyer, forskellige markstrukturer, rekreative muligheder, natur og kommunale udpegninger. KORT: URLAND

Midt i de blå plamager, med en høj udledning til kystvandene, kan der være landsbyer, udpegninger til vedvarende energi, skovrejsning og/eller drikkevandsbeskyttelse. De blå plamager er en indgang til at gentænke landbruget i det lokale landskab, og mange flere faktorer skal i spil for at sikre en samfundsøkonomisk fornuftig omlægning af højbundslande. Sådan kan kommunerne løfte flere vigtige samfundsdagsordene, som ellers ville foregå i særskilte processer og lodsejerdialoger.

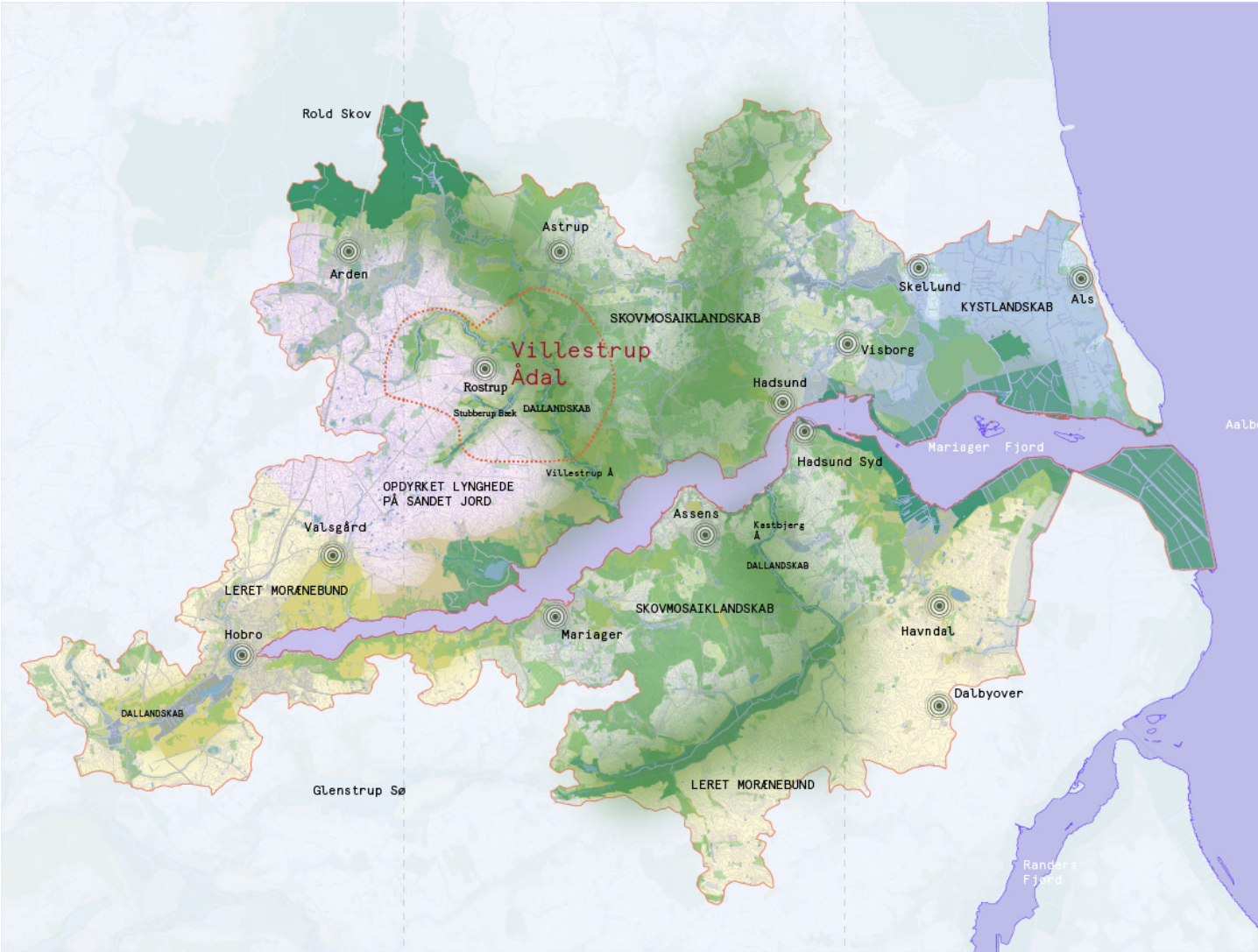
Fra strategi til realisering

Der er flere gevinster at hente ved Villestrup Å. Men omlægningen skal have rod i konkrete realiseringsspor. I Grøn

Trepart er der særligt fokus på udtagning af lavbundsarealer og vådområder. Men når kommuner skal udtage højbundslande, kræver det helt andre økonomiske incitamenter for lodsejerne end dem, der tilbydes i de kendte virkemidler.

Desuden oplever afdelingsleder for Vand og Natur i Mariagerfjord Kommune Lise Frederiksen, at de kendte virkemidler og de stramme tidsfrister ikke rummer mulighed for dialog og helhedssyn i omlægningen:

”Særligt i hårdt ramte kommuner som vores ønsker vi kommunal facilitering af de omfattende lokale processer, netop for at

Oversigtskort over den Lokale Trepart for Mariager Fjord: oplandet til Mariager Fjord på tværs af landskabernes karakter, natur, skov, geomorfologi, byer og kulturhistorie. KORT: URLAND

sikre helhedstænkningen, opnåelse af gevinst på flere bundlinjer og bæredygtige løsninger.”

Strategien for merværdier i oplandet til Mariager Fjord viser, at behovet for at reducere kvælstofudledning kan blive en anledning til at tænke nyt og bygge bro mellem funktioner, markeder og visioner. Det kræver en helhedsorienteret tilgang til landskabernes funktioner og kvaliteter.

”Særligt i hårdt ramte kommuner som vores ønsker vi kommunal facilitering af de omfattende lokale processer, netop for at sikre helhedstænkningen, opnåelse af gevinst på flere bundlinjer og bæredygtige løsninger.